

Bijlage bij registratienummer 1995200 / 1995781

Aanpak ruimtelijk voorstel provincie Noord-Holland en ruimtelijk arrangement met het Rijk

1. Aanleiding: drie brieven over ruimtelijke regie

In 2022 heeft het ministerie van BZK drie relevante brieven over Ruimtelijke Ordening naar de Tweede Kamer gestuurd. Gezamenlijk geven ze aan wat het Rijk van de provincie vraagt over het ruimtelijk voorstel en arrangement.

In de eerste, de ruimtelijke-orderingsbrief van mei 2022, kondigde het ministerie aan de regie op het ruimtelijk domein terug te willen nemen en gezamenlijk met de mede-overheden vorm te willen geven aan de grote ruimtelijk opgaven, zoals het verlies van biodiversiteit, de klimaatopgave en de woningbouwopgave. In de brief noemt het kabinet 22 sectorale nationale programma's waarin wordt gewerkt aan de uitvoering hiervan. Aan de provincies wordt gevraagd, samen met gemeenten en waterschappen, de nationale opgaven en doelen ruimtelijk te vertalen en te combineren met decentrale opgaven. Deze 'ruimtelijke puzzel' moet uiteindelijk inzicht geven of de uitvoering van de nationale programma's mogelijk is of dat er nieuwe ruimtelijke keuzes nodig zijn. Afspraken die hieruit voortvloeien tussen Rijk en provincie worden vastgelegd in een ruimtelijk arrangement. Daarnaast wijst het Rijk in deze brief NOVEX-gebieden aan, waar gebiedsgericht aan de opgaven wordt gewerkt en het Rijk rechtstreeks aan tafel zit. In de provincie Noord-Holland zijn dat er vijf¹.

In juli is het programma Uitvoering NOVEX aan de Tweede Kamer gestuurd. Hierin staat hoe het Rijk vorm wil geven aan de samenwerking met de provincies in het traject naar de ruimtelijke arrangementen en hoe de trajecten binnen de NOVEX-gebieden zullen verlopen. Voor het traject richting de ruimtelijke arrangementen geeft het Rijk aan in het najaar per provincie een startpakket aan te leveren, waarin wordt aangegeven wat het Rijk aan de provincies vraagt om uiteindelijk de nationale doelen te verwezenlijken. Vervolgens kan de provincie op basis hiervan gaan bepalen of alle doelstellingen vanuit ruimtelijk perspectief haalbaar zijn en welke knelpunten en kansen hierin zichtbaar worden. Dit levert de provincie op in een Ruimtelijke Puzzel. Over de knelpunten en kansen worden afspraken gemaakt met het Rijk in het Ruimtelijk Arrangement. Voor de NOVEX-gebieden is de opzet om voor elk gebied een ontwikkelperspectief op te stellen, gevolgd door een uitvoeringsagenda met een regionale investeringsagenda (RIA).

Het startpakket is de derde en laatste brief van de reeks en is half december aan de Tweede Kamer verstuurd. De ruimtelijke puzzel heet hierin inmiddels het ruimtelijk voorstel en de planning uit de eerste brief is wat aangepast. Verder is het traject hetzelfde gebleven. Het Rijk geeft in de brief aan wat zij van de provincies vraagt om uit te werken en via welke nationale programma's dit loopt. De

¹ Het gaat om de NOVEX Schipholregio, NOVEX MRA, NOVEX Noordzeekanaalgebied, NOVEX Groene Hart en NOVEX Lelystad.

Bijlage bij registratienummer 1995200 / 1995781

ationale programma's zijn in het startpakket onderverdeeld in drie perspectieven. Dit zijn een perspectief voor landbouw en natuur, ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie en leefbare steden en regio's. Het programma Mooi Nederland en Water en Bodem Sturend gaan over alle perspectieven. Aan de provincies wordt gevraagd in beeld en tekst aan te geven of de nationale opgaven ruimtelijk haalbaar zijn, wat nodig is om ze te halen en waar het echt niet gaat lukken. Dit geeft het Rijk vervolgens een landsdekkend overzicht en is de basis om per provincie wederkerige afspraken te maken. De wederkerige afspraken vormen mede de basis voor de nieuwe nota Ruimte.

2. Positionering Provincie Noord-Holland

De uitnodiging van het Rijk om mede vorm te geven aan de regie op de ruimtelijke ordening in Nederland pakken we met beide handen aan. Het traject biedt de mogelijkheid om afspraken te maken met het Rijk op voor de provincie belangrijke doelstellingen. In ons handelen zullen onze eigen doelstellingen daarom ook continu onze leidraad zijn. Daarnaast sluit het traject aan bij de wens om ordening en samenhang aan te brengen in de reeks aan rijk-regio trajecten en tafels waarop de provincie, al dan niet samen met de regio, afspraken maakt met het Rijk.

De kaders waar we van uitgaan zijn onze huidige beleid en regelgeving. Voor de provincie als geheel zijn de door Provinciale Staten vastgestelde Omgevingsvisie NH2050 en de Omgevingsverordening NH2020 het uitgangspunt. Hierin heeft de provincie randvoorwaarden geformuleerd over de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving in Noord-Holland. Voor Noord-Holland Zuid is het door Provinciale Staten onderschreven en samen met regionale partners en Rijk opgestelde Verstedelijkingsconcept MRA de basis, inclusief de daarin verwoorde afspraken. Het traject voor de Verstedelijkingsstrategie MRA is opgegaan in de NOVEX MRA, waarbij het Verstedelijkingsconcept wordt beschouwd als het door het Rijk gevraagde ontwikkelperspectief. De afspraken in de binnen de NOVEX MRA op te stellen uitvoeringsagenda, en overigens ook de afspraken uit de andere NOVEX-gebieden en programma's zoals het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG), vormen input voor de te maken afspraken voor dit deel van de provincie in het ruimtelijk arrangement. Voor Noord-Holland Noord is een traject opgestart om een ontwikkelperspectief op te stellen vergelijkbaar met het Verstedelijkingsconcept MRA. De opbrengsten uit dat traject zijn de input van Noord-Holland Noord voor het ruimtelijk voorstel en arrangement voor de provincie als geheel.

We verwachten dat het opstellen van het coalitieakkoord na de Statenverkiezing mogelijk van invloed kan zijn op de ruimtelijke koers van de provincie. Dit zal uiteraard een plek krijgen in het ruimtelijk voorstel.

De basis voor het ruimtelijk voorstel ligt er dus, of er wordt aan gewerkt. Onze inzet is dan ook om gebruik te maken van wat er al ligt en dat een stap verder te brengen richting de uiteindelijke uitvoering door het benoemen van benodigde uitwerkingen en te maken afspraken met het Rijk. Daarbij zullen mogelijk vraagstukken naar boven komen waar uiteindelijk een keuze moet worden gemaakt en een weging van belangen nodig is. Inschatting is dat het vooral zal gaan over het

Bijlage bij registratienummer 1995200 / 1995781

scheppen van de juiste voorwaarden in termen van regelgeving, het mogelijk maken van combineren van functies en het integraal en gebiedsgericht kunnen inzetten van geld. De focus ligt daarmee vooral op de te maken afspraken in het ruimtelijk arrangement. Uiteindelijk kan dit weer een aanleiding zijn voor een nadere uitwerking van de Omgevingsvisie.

Het traject naar het ruimtelijk arrangement is geen eenmalige exercitie, maar een start van een intensieve samenwerking tussen overheden en een nieuwe manier van werken. Dit is niet in één keer voor altijd klaar. Er zullen zich nieuwe opgaven, dilemma's, kansen en inzichten aandienen. Samen zullen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen een manier moeten vinden om hier slagvaardig mee om te gaan. De provincie heeft daarbij een cruciale (nieuwe) rol.

3. Vorm ruimtelijk voorstel en ruimtelijk arrangement

Omdat het ruimtelijk voorstel en het ruimtelijk arrangement nieuwe instrumenten zijn, ligt de invulling nog niet vast. In het startpakket wordt het ruimtelijk voorstel als volgt beschreven. Het **ruimtelijk voorstel** geeft inzicht in wat concreet ruimtelijk mogelijk is, onder andere in tekst en kaartbeelden en geeft antwoord op de aan de provincie gestelde vragen in het startpakket. De tekst bevat een analyse van de opgaven, belangrijke keuzevraagstukken en een uitwerking van de maatregelen die bijdragen aan de concrete doelen en richtinggevende uitspraken. Het kaartbeeld laat een concrete ruimtelijke weergave zien van het voorstel tot en met 2030, integraal per perspectief. Voor de periode naar 2050 en verder kan de ruimtelijke uitwerking in varianten of meer op hoofdlijnen op de kaart worden geduïd.

Aandachtspunten hierin zijn de knip die wordt gezet tussen de periode tot 2030 en de periode tot 2050, de indeling in perspectieven en de aansluiting bij wat de andere provincies opleveren. Daarnaast is het belangrijk dat het Rijk aangeeft dat de ontwikkelperspectieven van de NOVEX-gebieden onderdeel uitmaken van het ruimtelijk voorstel. Het Rijk wil een landsdekkend beeld creëren, dat vraagt om enige synchroniteit in wat en op welke manier wordt aangeleverd.

Uit een eerste analyse van het startpakket blijkt dat een groot deel van de aan de provincie gevraagde inzet al belegd is en wordt opgepakt in diverse projecten en programma's. Daarnaast ligt er met het verstedelijkingsconcept in Noord-Holland Zuid al een stevige basis voor het ruimtelijk voorstel. Dit zal worden aangevuld met het in Noord-Holland Noord ingezette traject. Inhoudelijk verwachten we daarom dat het werk voor een groot deel zal bestaan uit het integreren en ordenen van bestaande informatie en afspraken en het in kaart brengen van de hiaten. Een eerste inschatting is dat die hiaten zitten in de afweging tussen programma's, zoals de opgaven voor de energietransitie en de extra ruimte die nodig is voor natuur en nieuwe onderdelen zoals 'water en bodem sturend'.

Bijlage bij registratienummer 1995200 / 1995781

Conform het startpakket is het **ruimtelijk arrangement** een set van afspraken tussen het Rijk en de provincie. Het gaat om concrete wederkerige bestuurlijke afspraken voor de periode tot 2030 met het ruimtelijk voorstel als basis die bijdragen aan de ruimtelijke inpassing en uitvoering van de nationale opgaven. Het ruimtelijk arrangement bestaat wat betreft het Rijk uit de volgende onderdelen:

- Kaartbeelden
- Afspraken over ruimtelijk Structurerende keuzes tot en met 2030
- Uitvoeringsafspraken over inzet van instrumenten
- Afspraken over vervolgonderzoeken

Belangrijk om hierbij op te merken is dat het alleen gaat over de nationale opgaven, dat ook hier weer een knip wordt gelegd bij 2030 en dat het Rijk aangeeft dat investeringen vanuit het Rijk alleen uit de bestaande budgetten komt. Het ruimtelijk arrangement is daarnaast één van de tafels/documenten waarin afspraken tussen de provincie en het Rijk worden vastgelegd. Eén van de punten waar in de loop van dit jaar een beslissing over moet worden genomen is wat waar wordt geagendeerd.

Vanuit de provincie verwachten we in het ruimtelijk arrangement de volgende soorten afspraken op te nemen:

- Een overzicht van alle gemaakte en te maken afspraken met het Rijk die via andere tafels worden gemaakt;
- Afspraken voor onderdelen/programma's die nergens belegd zijn, zoals bijvoorbeeld Water en Bodem Sturend;
- Afspraken die volgen uit de samenhang tussen programma's. Denk hierbij aan structurerende keuzes over het wel of niet samengaan van energie-infrastructuur en natuurontwikkeling;
- Afspraken over de governance en randvoorwaarden. Zoals afspraken over het verbreden van inzet van middelen, de manier waarop we samenwerken, het vastleggen van voorwaarden in wetten en kaders;
- Afspraken over kennisontwikkeling.

Het idee is hierbij om enerzijds overzicht te creëren en anderzijds aanvullende afspraken te maken die bijdragen aan het realiseren van de afzonderlijke doelstellingen in de programma's die lopen.

4. Betrokken programma's en trajecten

In het startpakket noemt het rijk 22 nationale programma's waarin gewerkt wordt aan de nationale opgaven; onder die programma's vallen ook weer andere programma's. Daarnaast liggen er binnen de provincie Noord-Holland vijf NOVEX-gebieden. Eén hiervan is de NOVEX -Lelylijn waarvan het zwaartepunt in andere provincies ligt. In totaal komt het daarmee op minimaal 27 programma's

Bijlage bij registratienummer 1995200 / 1995781

waarin voor nationale opgaven afspraken tussen het Rijk en de provincie / regio worden gemaakt. In het startpakket zijn deze onderverdeeld in drie perspectieven, waarbij de programma's Mooi Nederland en Water en Bodem Sturend als overkoepelend zijn neergezet. Binnen alle drie de perspectieven wordt gevraagd om bij de uitwerking van de opgaven rekening te houden met de inpassing in het landschap en het water- en bodemsysteem. Zoals al gezegd is het grootste deel van de aan de provincie gevraagde inzet al belegd en wordt dit opgepakt in diverse projecten en programma's, bijvoorbeeld in het PPLG of in het Programma Energietransitie.

5. Opzet

Omdat nog niet volledig duidelijk is wat in het werken naar het ruimtelijk voorstel en het arrangement naar voren zal komen, zullen we stapsgewijs werken naar een eindresultaat. In onze aanpak hebben we vier fasen onderscheiden.

- **Fase 1: 1 Inventarisatie / beeldvorming (januari-maart 2023) Bepalen scope ruimtelijk voorstel**

In deze fase ordenen we de informatie die er is. We brengen in kaart wat we al hebben en hoe dit zich verhoudt tot de vragen in het startpakket. We kijken hoe de verschillende programma's en trajecten samenhangen, waar overlap is en waar hiaten zijn. In Noord-Holland Noord is in drie bijeenkomsten met de partners vormgegeven aan de inventarisatie. Het resultaat hiervan is een overzicht met een eerste inschatting van de vraagstukken waar we mee aan de slag kunnen en wie we moeten betrekken.

- **Fase 2: Keuzerichtingen en inventarisatie mogelijke afspraken in concept ruimtelijk voorstel (april-augustus 2023): Wat willen we?**

Op basis van de voorgaande fase gaan we "puzzelen". Wat zijn de keuzes die nog gemaakt moeten worden? Wat hebben we nodig om die te maken? Welke redeneerlijnen zouden we hiervoor kunnen hanteren? Waar loopt het vast? En welke kennis of welke afspraken hebben we nodig om hier verder te komen? Voor Noord-Holland Noord gebeurt dit met de partners in een drietal bijeenkomsten. Voor Noord-Holland Zuid hangt af van de inventarisatiefase hoe en op welke manier we dit oppakken. In ieder geval zal er een verband worden gelegd met het NOVEX MRA-gebied en de daarin op te stellen uitvoeringagenda en regionale investeringsagenda. Uiteindelijk resulteert dit in een concept van het ruimtelijk voorstel en een eerste zicht op de afspraken die we in het arrangement willen maken.

- **Fase 3: Bespreken concept ruimtelijk voorstel (september-oktober 2023)**

De uitkomsten uit het traject in Noord-Holland Noord, het Verstedelijkingsconcept MRA en eventuele aanvullingen en de ontwikkelperspectieven van de NOVEX-gebieden in Noord-Holland Zuid landen in een concept van het ruimtelijk voorstel. Dit concept zal besproken worden met onze partners in de regio en Provinciale Staten.

Bijlage bij registratienummer 1995200 / 1995781

- **Fase 4: Start besprekingen ruimtelijk arrangement (november-december 2023)**

Het ruimtelijk voorstel is uiteindelijk de basis voor de afspraken die we met het Rijk gaan maken. De besprekingen met het Rijk hierover zullen starten na afronding van het ruimtelijk voorstel.

Voorafgaand aan ondertekening zal het arrangement aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

6. Afstemming

De vraag om een ruimtelijk voorstel te maken is door het Rijk aan de provincies gesteld. De afspraken in het ruimtelijk arrangement worden gesloten tussen de provincie en het Rijk. Het is een relevant traject omdat het de mogelijkheid biedt om de uitdagingen en ambities uit de provincie en regio voor het voetlicht te brengen. We gaan hier daarom graag op in, maar niet zonder hierover in gesprek te gaan met onze partners in de regio en hun kennis te gebruiken. Bij het uitwerken zijn het huidige provinciale beleid en het door alle raden, Staten, kabinet en het waterschapsbestuur onderschreven Verstedelijkingsconcept MRA de kaders waar we vanuit gaan. Onderstaand is aangegeven hoe we de afstemming met onze verschillende partners zien.

Met andere programma's en de NOVEX-trajecten

Zoals in voorgaand hoofdstuk is aangegeven lopen er veel programma's en trajecten die alle een eigen tijdpad hebben. Voor wat betreft de ruimtelijke impact zullen deze trajecten een plek vinden in het ruimtelijk voorstel. Afstemming tussen deze trajecten vindt met name plaats op ambtelijk niveau. We houden de planning van alle trajecten goed in de gaten en zorgen dat er lijn komt in de afstemming.

Met gemeenten en waterschappen

Voor Noord-Holland Zuid willen we de afstemming laten verlopen via de bestaande structuren van de MRA in het platform Ruimte. Hier zijn de gemeenten en waterschappen vertegenwoordigd per deelregio. In Noord-Holland Noord is ons voorstel de afstemming te laten verlopen via het Integraal Bestuurlijk Afstemmingsoverleg (IBAO). Daarnaast is voor het maken van het ontwikkelperspectief een structuur opgezet voor afstemming met de regio. De inzet voor de twee bestuurlijke afstemmingsmomenten met het Rijk op 15 juni in het BO Leefomgeving en in het najaar in het BO MIRT zullen ook via deze kanalen verlopen.

Mocht in de loop van het traject blijken dat hier meer op nodig is, dan wordt dat ingepast.

Bijlage bij registratienummer 1995200 / 1995781

Met het Rijk

Met het Rijk is afgesproken de afstemming op directeureniveau te laten verlopen via drie ijkmomenten. Het eerste ijkmoment is gepland begin maart, het tweede voorafgaand aan het BO Leefomgeving dat in juni is gepland. Het derde ijkmoment zal na de zomer zijn. Bestuurlijke afstemming tussen het Rijk en de provincie loopt via het BO Leefomgeving op 15 juni en waarschijnlijk het BO MIRT in het najaar. Tijdens het BO Leefomgeving zal met name de stand van zaken in het proces van het op te stellen ruimtelijk voorstel en een eerste beeld van inhoudelijke speerpunten worden besproken.

Consultatie PS

Het concept voorstel zal in september worden toegelicht aan PS. Daarna worden de gesprekken gestart met het Rijk om te komen tot de afspraken in het ruimtelijk arrangement. Deze worden voorgelegd aan PS.

Bijlage bij registratienummer 1995200 / 1995781

7. Planning

De hiervoor beschreven aanpak komt uiteindelijk uit op de volgende planning.

Maand	Ruimtelijk Voorstel als geheel en ontwikkelperspectief NHN	Betrekken GS	Consultatie PS	Partners NHN	Partners MRA	Rijk
Januari – Maart	Fase 1: Inventarisatie	Vaststellen brieven aan Rijk, PS en partners	Informeren per brief plan van aanpak	Drie bijeenkomsten met alle partners	Informeren via platform Ruimte	1 ^e IJkmoment heeft plaatsgevonden op 9 maart jl.. Directeurenoverleg om scope ruimtelijk voorstel te bespreken
April - Augustus	Fase 2: Keuzerichtingen en inventarisatie mogelijke afspraken in concept ruimtelijk voorstel	Informeren GS over stand van zaken in aanloop naar BO leefomgeving. Richtinggevende consultatie GS via themaberaad juli 2023.		Organiseren drie bijeenkomsten ikv ontwikkelperspectief plus reguliere afstemming via IBAO. In aanloop naar BO Leefomgeving afstemmen inzet. Mogelijk apart overleg waterschappen.	Bespreken stand van zaken via AO, DO en BO platform Ruimte MRA. Afstemmen input agenda BO leefomgeving via daarvoor georganiseerde overleggen MRA.	Midden mei directeurenoverleg als voorbereiding op het BO Leefomgeving 15 juni. Bestuurlijk tijdens BO Leefomgeving 15 juni.
September Oktober	Fase 3: Bespreken concept ruimtelijk voorstel	Richtinggevende consultatie GS via themaberaad september 2023.	Bespreken concept ruimtelijk voorstel.	Bespreken concept ruimtelijk voorstel via IBAO. Mogelijk apart overleg waterschappen.	Bespreken concept ruimtelijk voorstel via platform Ruimte MRA.	Begin september directeurenoverleg 3 ^e IJkmoment. Bespreken concept ruimtelijk voorstel.
November December	Fase 4: Start besprekingen ruimtelijk arrangement	Besluitvorming GS ruimtelijk arrangement en voorbereiding BO MIRT.	Voorleggen ruimtelijk arrangement.	Voorbereiding inzet BO MIRT november 2023.	Voorbereiden inzet BO MIRT november 2023.	Bestuurlijke afstemming BO MIRT november 2023